

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sancti Agobardi Archiepiscopi Lvgdvnensis Opera

Agobardus <Lugdunensis>

Parisiis, 1666

Liber de dispensatione ecclesiasticarum rerum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14678

aut æquale illi. Sed quia nullus Deo æqualis, nullus alius essentialiter Iesus, id est, Salvator, existit, credamus Apostolo, cedamus divinæ auctoritati; flectamus genu in nomine solius Iesu, quod est super omne nomen; ne si alteri hunc honorem tribuimus, alieni iudicemur à Deo, & dimittamur secundum desideria cordis nostri ire in adinventionibus nostris.

Philipp. 2.

Finit de picturis Agobardus Episcopus.

---

*LIBER DE DISPENSATIONE
ecclesiasticarum rerum.*

I. **S**ignificavit mihi fidelis ac veneranda dilectio tua, quòd clari & honorati viri per Septimaniam & Provinciam consistentes, de me incessanter obtrectando loquantur; quanquam nec ceteris parcant, dicentes movisse nos, ac præcipuè me, inauditam contentionem, atque discordiam, pro ecclesiasticis rebus; idque inter eos, non solùm detrahendo, sed & comminando, & versutiarum insidias machinando, omnibus modis ac sine intermissione agitari. Ais etiam, nullam eos satisfactionem vel excusationem velle recipere: sed si qua illis rationabiliter, satisfaciendi gratia, à quolibet opposita fuerint, sera hæc & nuper adinventa calumniari. Cuius rei quoniam vult fraternitas tua puram cognoscere veritatem, qualiter videlicet motum asseveratùmque fuerit, maximè de me, quantum vel qualiter in tali disputatione interfuerim, audierim, vel suggesterim, scribo hæc tibi veraciter, prout vis

à me. Ac primùm ipse scire potes, me nunquam inter majores nostros & meliores nobis tanti loci vel honoris fuisse, ut aut inceptor discordiæ, aut pacis conciliator esse potuerim. Quippe qui, ut insuetus & timidus, inter tales ac tantos rarò loqui valeam. Tamen, in quantum recordari queo, de quibus inquiris, ut ipse novi, faciam & te similiter nosse.

II. In illis diebus, quando sacer & religiosus Dominus noster Imperator evocato conventu in Attiniaco agebat, strenuè providens de omnibus utilitatibus commissorum sibi populorum, pervenit ad sublimiorem inquisitionem pernecessarij consilij; cupiens scilicet invenire, qualiter congruentissimæ profectum doctrinæ, & abolitionem negligentiarum sacerdotibus & cunctis honoratis suis commendare potuisset. quod utique laudabiliter inspirante Dei gratia quæsiuit, eleganter invenit, fideliter ore suo adnuntiavit. Quæ cuncta nunc replicare, nimis prolixum est; quia & tunc distinctis capitulis comprehensa sunt, & omnibus nota esse debent.

III. Hanc igitur rem cum miris tunc laudibus adhuc inchoatam magistri nostri efferrent, & præcipuè venerandus senex Adalardus, qui etiam dicebat se nunquam sublimiùs vel gloriosiùs causam profectus publici moveri & cogitari vidisse à tempore Regis Pipini usque ad diem illum; tantùm ne respondentium & obedientium negligentia humiliaretur, addidit ipse & ceteri primores, dicentes omni Concilio: Quicquid utile potuerit reperire sagacitas vestra ad cavenda peccata, ad vitanda pericula,

ad erigendam religionem, ad inlustrandam doctrinam, ad conrobendam fidem, ad excellendum studium sanctitatis, confidenter edicite, & ad explenda parituro Deo Dominum Imperatorem minimè dubitetis. Qui (quoniam, ut Scripturæ sacræ docent, peccata contrahunt infelicitates, perturbationes, clades, & sterilitates in populos) tota sollicitudine curat, ut bona quidem statuendo, mala verò destruendo, obtineat unà vobiscum apud Dominum, ut remotis adversis casibus, regnum sibi commissum prosperè, Deo favente, valeat gubernare.

IV. Hæc & his similia cùm primores nostri jucundissimè loquerentur, ego, ut scilicet humillimus omnium & extremus, cœpi quodammodo pedetentim, utpote magnis viris, ita suggerere. Ecce omnipotens Deus præparavit animos Domini Imperatoris, ut sollicitè velit agnoscere temporis vires, consonas vel dissonas æquitati. Expediit verò, ut ea quæ dissona sunt, si possibilitas suppetit, emendentur; in quantum autem possibilitas non suffragatur, cum timore Dei tolerantur; quatinus dum illicitum quippiam ex necessitate agitur quod declinari non potest, timor saltem faciat excusabilem quem exsecutio non constituit absolutum. Neesse est ergo ut vestra industria magnanimitati ejus suggerat pericula de rebus ecclesiasticis, quas contra vetitum & contra canones tractant & in usus proprios expendunt homines laici. Postquam enim diffusa est Ecclesia Dei toto orbe terrarum, & cœpit exaltari ac magnificari per omnes regiones & nationes, cœperuntque templa erigi à fidelibus Impera-

toribus ac Regibus atque Episcopis, vel ceteris potentibus, ditariſque rebus, & theſauris ornari; fuit etiam conſequens, vt Principum providentia leges promulgarentur, & Episcoporum ſollicitudine canones ſtatuerentur de rebus ſanctificatis, id eſt, ſacris locis deputatis; qualiter tuerentur ab improbis, tuerentur à gubernatoribus, vel expedirentur. Convenerunt Episcopi, viri ſancti, quibus tunc abundabat Eccleſia. Statuerunt inlibatos conſervari debere ſacros canones, qui firmati ſunt ſpiritu Dei, conſenſu totius mundi, obedientia Principum, conſonantia Scripturarum. Ex quo tempore acceptum & receptum eſt non aliud eſſe agere cuiquam adverſus canones quàm adverſus Deum, & adverſus ejus univerſalem Eccleſiam; neque ſenſum eſt unquam à quibuſq; fidelibus, ut talia ſtatuta abſque periculo religionis violarentur. Quod ergo Deo auctore ſtatutum eſt, nova neceſſitate, quæ tunc temporis non accidit, excuſabilem facere non poteſt violatorem: quia omnipotenti Deo omnia tempora omniãque volumina ſeculorum præſentia ſunt, & ſtantia; neque aliquid præteriti poteſt recordari, nec futurum aliquid expectare. Quamobrem iſtæ, quas nunc homines prætendunt neceſſitates, & quarum cauſa ſe impune putant reſ ſacras in uſus communes vertere, licet tunc hominibus futurae eſſent, Deo tamen præſentes erant; quòdque ſpiritu ſuo ſtatuit Eccleſia, tenendum cunctis diebus uſque in finem ſeculi voluit cuſtodiri. Sed quoniam quod de ſacris rebus in laicales uſus inlicitè translatis dicimus, non fecit iſte dominus Imperator, ſed præceſſores

ejus, & propterea isti impossibile est omnia emendare quæ antecedentes malè usurpata dimiserunt; saltem admonentibus vobis cogitare dignetur periculum, quod licet & vitare nequeat, tamen dum pensat, timet, ac dolet, apud misericordem Dominum fiat per hæc excusabilis. Et vos communicate pondus periculi, sublevatèque portantem, in quantum fieri potest; ut dum vos illi communicantes in periculis, & ille vobis compatiens extiterit in tristibus, ac defensor in persuasionibus, dumque unum sapitis, tantumque periculum communiter toleratis, avertatur ab illo necnon & à vobis hujuscemodi prævaricationis vindicta. Cùm hæc igitur à me dicerentur, responderunt piè reverentissimi viri Adalardus & Helisacar Abbates. Vtrum verò audita retulerint Domino Imperatori, nescio.

V. Sequenti autem anno, cùm adessent iussi in Compendio Palatio, & de his inter eos sermo haberetur; ad hunc modum, post multa colloquia, in quantum ego intellexi, ratiocinia sunt perducta, ut primum quidem intellectibus omnium inculcarentur delicta de rebus sacris inlicitè usis; post verò cum Dei timore in illis quas habent laici cautiores effecti, etiam in his quæ remanserunt Ecclesiis fideliores atque clementiores existerent; ita ut & suis adhiberent pietatem, ut & Ecclesiis defensionem; fieretque compatiendi concordia remediabilis ac veniabilis, offensioque comitante pietate de indulgentia quoque esset secura.

VI. Hanc rem cùm Dominus Imperator audiret atque perpenderet, volens eam ducere
ad

ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum turbata fuerat, quantum in se fuit, fecit uniri Episcopos & Comites in consensum & pacem. Ex hoc itaque putavi ego, quod eodem modo quo Dominus Imperator pensavit atque intellexit rationem, sopirique fecit dissensionem, omnes etiam Comites vel honorati ejus intellexissent atque voluissent. Sed è contrario, ut audio, isti de quibus nobis sermo est inchoatam discordiam magnificant, & de concordia in conspectu Domini Imperatoris nihil se audisse vel intellexisse dicunt. Verùm quia in his neminem illorum aut mitigare possumus, aut exasperare volumus; dimittamus causam Deo, qui omnia dispensat, & ei cui commissa sunt ad regendum, ut faciat quod Deo inspirante eventus rerum tulit. Et quod ad nos non pertinet omittentes, transeamus ad ea quæ ad omnes fideles, qualiter credenda, vel intelligenda sint, pertinent; ac juxta quod exiguitas sensus nostri attingit, ex auctoritate Scripturarum vel Canonum nostris oculis consideranda proponamus, ut petisti.

VII. Licet indignum ducatur nos melioribus insinuare quid sentiendum sit de dispensatione ecclesiasticarum rerum, neque à talibus quales nos sumus, id potentes seculi inquirendum putent; tamen quia inter tales conversamur ut velimus nolimus, crebrò de hoc audiamus & loquamur, rectè, ut puto, tibi, frater carissime, visum est ut de sacris libris & canonibus auctoritatem sumentes, pariterque exempla sanctorum ad medium deducentes, humanos errores, qui summopere vitandi sunt, ca-

veamus, & veritatem Dei, à qua qui recesserit in tenebris maneat necesse est, teneamus. Sanè cùm nos ad hanc roborandam de testamento veteri plura sumpserimus, erunt fortasse qui dicant aliarum rerum figuras esse, nec per hæc contentionem posse finiri. Hujusmodi ergo homines, si qui erunt, videtur mihi ut interrogare studeas, unde Patres doceant non posse quemquam ad sacerdotium promoveri, si viduam, vel repudiatam, sive meretricem, & ut compendiosius dicam, non virginem in conjugium sumpserit; etiam si secundùm Apostolum unius uxoris vir esse doceatur. Cùmque hoc in novo non potuerint demonstrare, fateantur necesse est decreto veteri contineri. neque hoc solùm, sed & multa forsan hujusmodi. Tum consequens erit, arbitror, ut & istas ratiocinationes inchoatas in veteri testamento, ex ipso etiam firmitatem obtinere posse & debere concedant; præsertim cùm & litteris evangelicis atque apostolicis confirmetur quòd ubicunque lex moralitatem docet, ita ut dicitur intelligenda sic ac tenenda. Videtur mihi præterea, ut quoniam omnia testimonia quæ ad præsentis quæstionis absolutionem inde sumuntur, & omni omnino parte non conveniunt eis rebus quibus defendendis aptantur, tam breviter à nobis perstringantur ut piis quidem sufficientia videantur, illis verò qui quæstionibus magis quàm ædificationi inservire parati sunt, laboriosam loquacitatem proprio libitu reservent.

VIII. Notum est cunctis Scripturas legentibus, ab initio humani generis Sacerdotes fuisse & altaria, victimas & sacrificia; nec solùm

hæc Deo oblata, sed & decimas votas & sacerdotibus redditas, ipsis denuo sacerdotibus primitias diligenter datas, ceterisque ministris ab omni populo cunctarum rerum decimas tributas, qui etiam acceptis ex ipsis decimis decimas persolverent sacerdotibus. Illud quoque manifestum est, quod præter eas, quas ministris, id est, Levitis, populus exsolvebat, jussi sunt à Domino alias rerum suarum in tertio anno decimas sumere; & non in quibuscunque locis, sed in sacris, id est, juxta altare Domini, viduis, pupillis, orphanis, & Levitis comedere. Iussit etiam Dominus ut sacerdotibus & Levitis darentur ab omnibus filiis Israël urbes ad habitandum. Et datæ sunt quadraginta duæ, & sex confugij, id est, simul quadraginta & octo civitates; paritèrque in circuitu uniuscujusque civitatis spatium cubitorum duum millium ad partem pecorum. Permansitque hoc inconvulsim omni tempore Iudicum & Regum; ita ut nec impius Achab, nec sceleratus Manasses, nec filius ejus Ammon, temerare ausi sint. Sed postquam separatus est Israël à domo David per Ieroboam, qui peccare fecit Israël; tunc primùm ejecti sunt sacerdotes Domini, sicut ipsi Ieroboam impropertur per Abiam Regem Iuda.

Deuter. 26.

Num. 35.

1. Reg. 21.

2. Paral. 13.

IX. Post mortem Moyfi, tulit Iosué omnem multitudinem filiorum Israël, & venit in Galgala. Cùmque circumdedissent urbem Hierico, dixit Iosué ad omnem Israël: *Tradidit vobis Dominus civitatem, sitque civitas hæc anathema, & omnia quæ in ea sunt Domino.* Et post pauca: *Cavete ne de his quæ præcepta sunt con-*

1. Reg. 6.

tingatis, & sitis pravaricationis rei, & omnia castra Israël sub peccato sint, atque turbentur. Quicquid autem auri & argenti fuerit, & vasorum aeneorum ac ferri, Domino consecretur, repositum in thesauris eius. Et iterum: Urbem & omnia que in ea inventa sunt succenderunt absque argento, & auro, & vasis aeneis, ac ferro, que in ararium Domini consecrarunt. Mirumque in modum, cum unti homo hoc pravaricatus fuisset, omnes dicuntur pravaricati esse & usurpasse de anathemate; Dominusque iratus refertur contra filios Israël.

Levitic. 27.

Ibid.

Ibid.

X. Præceptum est à Domino per Moysen ut animal quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum sit, & mutari non possit, id est, nec melius malo, nec pejus bono. quod si mutatum fuerit; & ipsum, aut, quod mutatum est, & illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino. Itemque de domibus & agris dicitur: Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos, & juxta pretium quod ab eo fuerit constitutum venundabitur. Sin autem ille qui voverat, voluerit eam redimere, dabit quintam partem estimationis supra. Similiter quoque; jubetur & de agro; quem si is qui vovit noluit redimere, sed alteri fuerit venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit; quia cum Iubilæi venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata, ad eius pertinet Sacerdotem. Et post pauca: Omne quod Domino consecratur, sive homo erit, sive animal, sive ager, non venundabitur, nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum erit Domino. Si omnipotens

Deus consecrari sibi homines, animalia, vel agros, aut domos nollet, nunquam hoc vel in veteri præciperet vel in novo fieri permetteret testamento.

XI. Quanta autem reverentia consecrata Domino debeant custodiri, ex multis Scripturæ locis potest colligi, ex innumerabilibus divinæ defensionis ultionibus, quæ ab universo mundo unquam scribi potuerint; sicut magnopere atque evidenter in verbis dominicis per Prophetas denuntiatis prudens lector valet intelligi. quale est illud quod per Hieremiam, sicuti mos est per similitudinem eorum quæ magis nota sunt occulta significari, proverbialiter dicitur: *Sanctus Israël Domino, primitiæ frugum ejus. Omnes qui devorant eum, delinquunt. mala venient super eos, dicit Dominus.* Quorum verborum, ut beatus Hieronymus ait, hic sensus est: *Quomodo qui primitias devorant, nequam de genere sacerdotali, sceleris rei sunt; sic qui contaminant Israël, malis subicientur.* Malachias quoque sub exhortatione decimarum retributionem & vindictam diligentibus pariter ac negligentibus ex verbis Domini proponens quasi interrogantibus Deum, & dicentibus, *In quo configimus te?* respondit dicens: *In decimis & primitivis. In penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea; & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperiero vobis cataractas cœli, & effundero vobis benedictionem usque ad abundantiam, & cetera.* His similia in libro leguntur Esdræ. Ait enim. *Statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam*

Jerem. 2.

Malach. 3.

2. Esdr. 10.

» partem sicli per annum ad opus domus Dei no-
» stri, & panes propositionis, & ad sacrificium
» sempiternum.] Et iterum: Sortes misimus su-
» per oblatione lignorum inter Sacerdotes & Le-
» vitas & populum, ut inferantur in domum Dei
» nostri per domos patrum nostrorum, per tem-
» pora, à temporibus anni usque ad annum; ut
» arderent super altare Dei nostri, sicut scriptum
» est in lege Moyfi; & ut afferremus primogenita
» terræ nostræ, & primitiva universi fructus om-
» nis ligni, ab anno in annum in domū Domini, &
» primitiva filiorum nostrorum, & pecorum no-
» strorum, sicut scriptum est in lege; & primi-
» tiva boum nostrorum, & ovium nostrorum,
» ut offerantur in domo Dei nostri sacerdotibus
» qui ministrant in domo Dei nostri; & primiti-
» va ciborum nostrorum, & libaminum, & poma
» omnis ligni, vindemiæ quoque, & olei, affe-
» ramus sacerdotibus ad gazophylacium Dei no-
» stri, & decimam partem terræ nostræ Levitis.
» Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civi-
» tatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos
» filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum,
» & Levitæ offerent decimam partem decimæ
» suæ in domo Dei nostri ad gazophylacium in
» domo thesauri. Ad gazophylacium enim de-
» portabunt filij Israël & filij Levi primitias fru-
» menti, vini & olei; & ibi erunt vasa sanctifi-
» cata, & sacerdotes, & cantores, & janitores,
» & ministri, & non dimitemus domum Dei no-
» stri.] In quibus verbis evidenter apparet, quan-
» ta illius populi cura & diligentia esset erga do-
» mum Dei, & cuncti generis sacrificia, vel do-
» naria: qui non solùm decimas, ac primitias, sed

etiam tertiam partem sicli omni studio religionis ferventes curabant exsolvere; adimplentes proculdubio præceptum legis, quæ dicit: *Cum voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illum Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.*

Deut. 23.

XII. Quæ verba idcirco hîc ponenda putavi, ut religiosè fidelis quisque consideret, quia si illi qui vouet, & tardè reddit, tarditas ipsa in peccatum reputabitur, multò utique majoris criminis reus est, qui nec tardè quod vovit exsolvit. Si verò is qui propria vota non reddit, infidelis esse convincitur, juxta Ecclesiastem, qui dicit displicere Deo infidelem & stultam promissionem, & omnino melius esse non vovere, quàm post vota, promissa non reddere; quantò majoris impietatis reus est, qui ea quæ alij voverunt ac reddiderunt usurpat, invadit, diripit, & diripienda concedit, perversèque judicando, vel fallaciter testificando, atque impiè perjurando, à domo Dei alienare festinat, ubi ab aliis vota & reddita ac delegata sunt?

Eccle. 5.

XIII. Legimus in libris Regum, quòd non modò laudabiles, verùm etiam reprehensibiles Reges, ea quæ patres illorum voverant nec reddiderant, ipsi intulerint in domum Domini, & in thesauros ejus. Si ergo laudatur pietas filiorum paterna vota reddentium; è contrario omni est execratione dignissimum si patris votum filius subtrahat, quòdque ille contulit, hic auferre non metuat. Legitur in volumine Hieremiæ Prophetæ, quòd tempore il-

3. Reg. 7.
2. Par. 15.

lo principes & universus populus inierunt pactum, ut dimitteret unusquisque servum suum, Hebræum videlicet & Hebræam, qui tamen in sequentibus amici & proximi ac fratres dicuntur, & ultrà eis non dominarentur, conversique deinceps retraxerint servos & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & subjugaverint in famulos ac famulas. Quam ob causam graviter adversum eos Dei ira succensa, tali illos perculit comminationum procella: Vos, inquit, reversi estis, & commaculastis nomen meum, & reduxistis unusquisque servum suum & ancillam, quos dimiseratis ut essent liberi, & subjugastis eos. Propterea hæc dicit Dominus. Vos non audistis me, ut predicaretis libertatem unusquisque fratri & amico suo. Ecce ego prædico libertatem, ait Dominus, ad gladium, & pestem, & famem, & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. Et post pauca infert: Et erit morticinium eorum in escam volatilibus cœli, & bestiis terræ.

XIV. Itaque si illi qui servos Hebræos dimissos juxta legem liberos, iterum in servitium retraxerunt, & suos utique, non alienos, nomen Domini commaculasse dicuntur, & ob hoc gravissima ultione plectuntur; fideliter religiosus quisque consideret, quanto inremediabiliori furore digni sunt, qui non solum proprios olim servos à se vel à parentibus suis libertate donatos in servitium revocant, verum etiam ab aliis libertos factos, & à liberatoribus suis patrocinijs & defensionis causa Ecclesiæ delegatos, contra fas multipliciter affligunt, omnique servitute deprimunt, nulla Ecclesiæ vel sa-

cerdotibus relicta potestate, qui eos patronorum vice tueri debuerant. Vehementer prorsus nomen Domini à talibus commaculatur; domusque ejus, quæ est Ecclesia, violenter prædatur; & mater fidelium exhonoratur; cujus injuria, proculdubio & Dei est. Et de hac quidem sententia, absque aliorum læsione, forsan loqui non possumus. Si cui tamen libeat considerare patienter, valet inspicere quantò hæc tempora sint pejora, quàm fuerunt antea etiam illa quæ sub infidelibus transierunt. Illi namque diis suis, qui non erant dij, sed opera manuum eorum, honorem exhibebant, nec eorum sacra ausi erant violare. Nunc autem hi quibus dictum est, *Honora Dominum de tua substantia*, versa vice exhonorant Dominum de sua; cum non solum ecclesiasticæ familiæ abutuntur servitiis, sed & libertos ejus miserabili deprimunt servitute.

Prov. 3.

XV. Porrò quòd ignorantes Deum verum, falsosque colentes, diligentius deferant sacris ac sacerdotibus suis, quàm nunc plerique, in sacra historia manifestissimè demonstratur: quæ narrat beatum Ioseph totam terram Ægypti subjecisse Pharaoni, præter terram sacerdotum, quæ à Rege eis tradita fuerat; quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Quæ in re pensandum est, quanta diligentia sacerdotes suos venerarentur, quibus non solum donaria sacra ministrabant, sed & communes cibos tam sollicitè præbebant, ut nec comparare eos paterentur. At nunc in quibusdam locis, nullus ordo hominum, siue sint

Genes. 47.

liberi, sive servi, de habitatione sua tam infidus est ut sacerdotes; utpote qui nullo modo securi esse possint, nec scire quot diebus Ecclesiam vel habitaculum suum eis habere sit licitum. Certè cùm populus Iudaicus in templo Domini, præter res sacras, etiam communes ageret, atque in sacratis atriis venalia diversa conlocaret; quanquam & ipsum licitè sacrorum causa fieri putaretur, ut oblaturi sacrificia, nec de suo habentes, facilè comparanda invenirent, tamen Dominus, ut domus suæ & patris curam se habere monstraret, quod nullo alio in loco fecisse legitur, flagellis talia agentes eliminavit de templo. Penset igitur cui placet ex factis & verbis Domini, si in ejus domo aliud aliquid vendere non licet, quantò magis ipsam domum facere nefas est venalem. Sacerdotes Ægyptiorum, tempore famis, ita aluntur stipe publica, ut possessiones suas vendere non compellantur. Nunc non solùm possessiones ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus venundantur. Nec de illis quammaximè audemus dicere, quorum proavi aut abavi construxerunt Ecclesias, ac ditaverunt, & testamentis scriptis atque firmatis nullos se habituros heredes nisi Ecclesiam & rectores eius denuntiaverunt; & nunc ipsi contra pietatem majorum, si parietes sibi vindicare potuerint, non tantùm ea quæ à constructoribus conlata sunt, sed & multa quæ plerique fidelium pro sepulturis aut qualibet devotione alia ibidem sacraverunt, cum ipsis Ecclesiis vendere licitum putant, nullo prohibente.

XVI. Verùm quia ex domo Domini, quæ

Matth. 21.

Marc. 11.

Luc. 19.

Ioa. 2.

Genes. 47.

fuit in Hierusalem, occasio nobis sumpta videtur ut ista de Ecclesiis diceremus, ne fortè aliquis putet ea quæ de illa referuntur non pertinere ad domos basilicarum, intelligat, cui talis subrepserit cogitatio, ea causa fieri Ecclesias, qua & ipsa domus facta est, ad laudandum videlicet Deum, ad deprecandum, ad sacrificandum; sicut ipse Salomon ædificator & dedicator ejusdem templi in oratione consecrationis suæ ait Domino: *Si cælum & cæli cælorum non te capiunt, quantò magis domus ista quam ædificavi? Sed ad hoc tantum facta est ut respicias orationem servi tui, & obsecrationem ejus, Domine Deus meus; ut aperias oculos tuos super domum istam diebus ac noctibus. Exaudi preces famuli tui & populi tui Israël, quicumque oraverit te in loco isto.* Quapropter omni fide omnique ratione quicquid in illa à cultoribus vel contemptoribus licitum sive illicitum gestum est, & quicquid de illa, tam ad diligentiam extruentium, quàm ad negligentiam cessantium, seu ad malitiam destruendum, pertinens memoratur, ædificatarum Basilicarum exempla, auctoritates, & cultus esse tenendum est. Consequens ergo erit ut religiosè perpendamus, qualiter Dominus erga restorationem ejusdem templi, & negligentes damnet, & devotos remuneret, ex verbis quæ per Aggæum Prophetam loquitur, dicens: *Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ. Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta? Et nunc hæc dicit Dominus exercituum:*

2. Paral. 6.

Aggæi. 1.

» Ponite corda vestra super vias vestras. Semina-
 » stis multum, & intulistis parum; comedistis, &
 » non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati;
 » operuistis vos, & non estis calefacti; & qui
 » mercedes congregavit, misit eas in sacculum
 » pertusum. Hæc dicit Dominus exercituum:
 » Ponite corda vestra super vias vestras, ascendi-
 » te in montem, portate lignum, & ædificate do-
 » mum; & acceptabilis mihi erit, & glorificabor,
 » dicit Dominus. Respexistis ad amplius, & ecce
 » factum est minus: & intulistis in domum, &
 » exsufflavi illud. Quam ob causam? dicit Domi-
 » nus exercituum. Quia domus mea deserta est,
 » & vos festinatis unusquisque in domum suam,
 » Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli ne da-
 » rent rorem, & terra prohibita est ne daret ger-
 » men suum; & vocavi siccitatem super terram,
 » & super montes, & super triticum, & super
 » vinum, & super oleum, & quæcunque profert
 » humus, & super homines, & super jumenta,
 » & super omnem laborem manuum.] Et post
 » aliqua: Ponite corda vestra ex die ista, & in fu-
 » turum, à die vicesima & quarta noni mensis, à
 » die qua fundamenta jacta sunt templi Domini,
 » ponite super cor vestrum. Numquid semen in
 » germine est, & adhuc vinea, & ficus, & malo-
 » granatum, & lignum olivæ non floruit? Ex die
 » ista benedicam.] Si filij Israël, nuper de capti-
 » vitate regressi, quia negligunt restaurare tem-
 » plum Domini, tanta sterilitate feriuntur, itém-
 » que fundamentis jactis, mox omni benedictio-
 » ne cunctarúmque rerum fœcunditate cumulari-
 » tur; constat profectò maximum religionis esse
 » divinæ domui diligentiam adhibere; eamque

Idem. 2.

negligere, causam miseriæ atque infelicitatis existere.

XVII. Sed & illud attentius considerandum quod in hac prophetia legitur: *Et suscitavit Deus spiritum Zorobabel ducis, & spiritum Iesu sacerdotis, & spiritum reliquorum de omni populo.* Ut ex hoc perspicue intelligatur, obsequentem quemlibet & amatorem templi Dei, domum esse Spiritus sancti; cum manifestè appareat, non solum fidelium spiritum suscitasse tunc Deum, ut cum omni lætitia omnique alacritate domum Dei cuperent instaurare, sed & infidelium Regum, Cyri videlicet, ac Darij, & Artaxerxis: qui non tantum licentiam ædificandi dederunt, verum & adjutorium præbuerunt lignorum, frumenti, & vini, & olei, ac salis, & pecorum, & dona auri, atque argenti, cum principibus suis. In libris etiam Machabæorum, nonnulli Reges erga templum Dei munifici fuisse memorantur, in quibus & vindictæ Dei pariter leguntur in eos qui diripuerunt vel diripere conati sunt vasa sacra; sicut de Antiocho Rege, & Heliodoro, qui à Seleuco missus fuerat, in promptu est meminisse. Ecce filij Israël, fundamentis templi jactis, confestim in omnibus benedicuntur; differentes opus, acriter pro negligentia flagellantur; direptores sacrorum, inrevocabili sententia damnantur. Cur ergo nobis non sufficit ad exemplum, cum tam multipliciter per totas Scripturas legamus & cognoscamus domum Dei diligere, religiosum esse; negligere, inreligiosum; diripere, impium; omnesque sua recepisse merita, & omnes principes eorum qui dixerunt, *Hereditate*

2. Par. 36.
1. Esd. 1. & 6.

2. Mac. 13.

2. Mac. 5.

Psal. 82.

possideamus sanctuarium Dei, positos aut ponendos ut rotam & sicut stipulam ante faciem venti.

XVIII. Sed forsan aliquis hæc in veteri testamento fieri oportuisse contendat, in novo autem non tantopere servanda. Meminerit, quisquis ille est, dominici exempli, quod ex verbis evangelicis sancti intellexere patres. Refert namque Evangelista mulierem quandam accessisse ad Dominum, pedesque ejus un-

Matth. 26.

xit: *Ut quid perditio hæc unguenti? Potuit enim venundari multo, & dari pauperibus.* Ad quod

Ioan. 12.

subjungens idem Evangelista, *Hæc, inquit, dicebat, non quia de egenis pertinebat ad eum; sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, exportabat.* Quid autem Dominus de loculis faceret, ostenditur ex parte ex eo quod cum

Ioan. 13.

Iudæ egredienti à se, & ingresso jam Satana in se, dixisset, *Quod facis, fac citius*, audientes discipuli putaverunt quod juberet illi ut emeret necessaria ad diem festum, aut ut egenis aliquid daret. quod utique non putarent, nisi antea fieri vidissent. Verum quia quæsitum est, cur Do-

Matth. 10.

minus, qui discipulis dixerat, *Nolite portare aurum, neque argentum, neque æs, in zonis vestris,* nec permisit eos ferre aliud in via, nisi virgam tantum, ipse in loculis thesauros habuerit; disputat de his, in quantum recordari valeo, beatus Augustinus; dicitque quod Dominus noster

August. in Ioan. tract. 50. c. 12.

Iesus Christus, qui Ecclesiæ suæ formam & instructionem præmisit factis & dictis, sicut scriptum est, *Quæ cepit Iesus facere & docere*, prævidens futurum esse ut in Ecclesiis thesauri fide-

Aff. 1.

dens futurum esse ut in Ecclesiis thesauri fide-

ter à fidelibus ac laudabiliter à religiosis conde-
 rentur, atque custodirentur, & perniciosissimè
 à furibus fraudarentur, (Fures generaliter di-
 co, sicut in Apostolo accipimus, ubi ait, *Qui* Ephes. 4.
furabatur, jam non furetur, de omni scilicet in-
 honesto quæstu) voluit in hac re præfigere, ut
 dixi, formam Ecclesiæ suæ, ad quos usus habe-
 rentur, & qua fide tractarentur, vel qua dam-
 natione digni essent fraudantes, cùm tali fine
 Iudas abierit in locum suum. In qua disputatio-
 ne prædictus Pater tres, nisi fallor, differentias
 furtorum & furum facit, de privatis videlicet,
 publicis, ac divinis rebus. Nam cùm alicui ho-
 mini de proprio thesauro aliquid furari, procul-
 dubio reatus sit; multò major de publico, quod L. 9. D. ad
leg. Jul. pecul.
 & leges seculi sacrilegium vocaverunt. Iam ve-
 rò de dominicis, id est, ecclesiasticis thesauris,
 fraudare aliquid, (quod apud nos specialiter sa-
 crilegij nomine censetur) adeo immane scelus
 esse manifestum est, ut qui istam committant,
 in sortem Iudæ deputandi minimè dubitentur.
 Cùm ergo hæc ita se habeant, cùmque de præ-
 fatis rebus illicitè aliquid in dando, accipiendo,
 vel retinendo usurpare, furari sit; penset pia
 mens, quanta cautela res egeat.

XIX. Quæsitum est etiam, vel quæri po-
 tuit, cur Dominus exactoribus publicis, qui
 dixerunt Petro, *Magister vester non solvit di-* Math. 17.
dragma de oculis, non dederit stateram, sed
 Petrum ad mare direxit, ut de ore piscis tolle-
 ret? Responsumque est à Doctoribus Ecclesiæ,
 quia dominici loculi in pauperes & in dies festos
 expendebantur, & cùm exegisset necessitas in
 alimenta discipulorum Domini, (sicut scriptum

Ioan. 4.

est: *Discipuli autem abierunt in civitatem, ut cibos emerent.*) noluisse Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere, sed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere & fisco reddere voluisse, ut formam daret discipulis, quam Ecclesie commendarent. Iuxta quam formam statuerunt sacri canones modum res ecclesiasticas dispensandi; scilicet ut in alendis egenis, in sustentandis Clericis, in reparandis fabricis, atque in rectorum supplendis necessitatibus expenderentur; prout sanctorum exempla commendant, & usque ad proxima tempora custoditum esse non dubium est. Ex laicis denique non solum possessores sacrarum rerum, sed nec dispensatores fieri permittunt. quin potius œconomos de proprio Clero eligi præcipiunt, & agros, vineas, atque mancipia ad usum tribui, non nisi Clericis, monachis, peregrinisque concedunt. De qua re si quis diligentius vult agnoscere quid vel in quibus Conciliis dicatur, legendo & revolvendo cognoscat.

Concil. Chalced. can. 26.

XX. Verum quia sunt qui Gallicanos Canones aut aliarum regionum putant non recipiendos, eò quòd Legati Romani, seu Imperatoris, in eorum constitutione non interfuerint; restat ut etiam sanctorum clarissimorum Patrum doctrinas, & expositiones, diversosque tractatus, ut sunt Cypriani, Athanasij, Hilarij, Hieronymi, Augustini, doceant non esse recipiendos: quia cum hæc tractarent, vel exponerent, Legati Romani sive Imperatoris non aderant. Melius mihi sentire videntur, qui secundum Domini dictum, ubi duo vel tres in nomine

Matth. 18.

mine Domini congregatos agnoscunt, Dominum quoque inter eos affuisse non dubitant, & eum qui Ecclesiam non audierit, sicut Ethnicum & Publicanum habendum credunt. Vbi-
 cunque enim catholici Ecclesiarum rectores pro Ecclesiarum utilitatibus cum Dei timore in eius nomine & honore conveniunt, quicquid consonanter sanctis Scripturis statuunt, nulli proculdubio spernenda, immo veneranda omnibus esse debent. quod illa quammaximè auctoritate fulcitur, quia bina per annos singulos Concilia fieri & Romani Pontifices decreverunt, & magna Concilia sollicitè commendaverunt. Rectius profectò facere videtur, qui ubi-
 cunque magnarum synodorum statuta deficiunt, propter insuetas emergentes causas antiquorum statuta, quæ meritò reprehendenda non sunt, sequenda deliberat, quàm qui ea quæ ipse sentit, eorum sensibus anteponit. Firmissimè omnino teneo quòd omnes orthodoxi rectores quibuscunque locis vel temporibus de rebus ecclesiasticis tractandis conservandisve aliquid statuerunt, antecessorum statutis & divinarum litterarum auctoritati magnopere studuerint consonare. Iam verò de donandis rebus & ordinandis Ecclesiis nihil unquam in synodis constitutum est, nihil à sanctis Patri-
 bus publicè prædicatum. Nulla enim compul-
 sit necessitas, fervente ubique religiosa devo-
 tione, & amore inlustrandis Ecclesiis ultro æstuante. Quem non ad hæc accenderet dominicum illud factum & dictum, quod Evangelium refert, sedisse Dominum contra gazophylacium, & aspexisse quomodo turba jactaret æ-

in gazophylacium, pauperemque viduam super omnes laudasse, quæ duo tantum minuta jactaverat? Ecce sedens Dominus aspicit offerentes, ut beneplacitum sibi demonstret munus fidelium. Satis verò consequens est, ut aspiciens offerentes, despiciat auferentes, laudans totum dantem, vituperet non dantem, immo quippiam fraudantem, sive aliquid rapientem.

Matth. 21.
Marc. 12.
Luc. 20.

Rom. 13.

Isa. 51.

Prou. 29.

Matth. 10.

Psal. 14.

XXI. Sed & illud quod jubet & reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo, tantò quisque attentius penset, quantò devotius curat. Quod verè præceptum & Apostolus commendat implendum dicens: *Reddite omnibus debita; cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui timorem timorem, cui honorem honorem.* Neque enim timorem debemus hominibus, cum præcipiatur nobis per Prophetam: *Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuat.* Itemque scriptum sit: *Qui timet hominem, citò corruet.* Et: *Nolite timere eos qui occidunt corpus.* Sed timorem utique debemus Deo, honorem autem Deo, ac domui, omnibusque membris ejus; sicut Scriptura, quis sit justus demonstrans, dicit: *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus, timentes autem Dominus glorificat.* Et exhibendus ergo est Deo timor, ne offendatur moribus; & exhibendus honor, ut glorificetur oblationibus. Sic nempe à Patribus intelligitur quod dictum est, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, id est, tributa, ac vectigalia. *Quæ autem sunt Dei Deo*, id est, decimas, primitias, ceteraque donaria,

tam vota, quam spontanea. Nam & assertio Iudaica idcirco putabat illicitum esse tributum solvere Cæsari, quia supradicta Deo solvere iussi erant. Commendat autem Dominus hæc facienda, ubi ait: *Va vobis Scribae & Pharisæi hypocrita, qui decimatis mentam, & anethum, & cuminum, & omne olus; & relinquitis quæ graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem; cum ilico subjungit, Hæc oportuit facere, & illa non omittere.*

Matth. 23.
Luc. 11.

XXII. Oportet ergo, & semper oportebit, quod Dominus oportuisse testatur; neque parvipendendum fuit aut erit unquam quod Dominus vel fieri iussit, vel factum facientis devotione commendavit. Certè lex non vetuit subjectos aut vinum bibere, aut in domibus habitare. Et tamen Ionadab filius Recab filiis suis, exhortando, interdixit utrumque. Qui post multa annorum curricula compulsi ab hostibus ingredi civitatem ad manendum nullatenus compelli potuerunt, ne à Propheta quidem, ad bibendum vinum; & idcirco laudati sunt à Domino pro obedientia, promittente etiam quòd non esset defecturus vir stirpis Ionadab de conspectu Domini. Si quod unus homo præcepit posteris, tam attentè tam religiosè custoditum est usque in longinquum, ut laude etiam dignum Dei haberetur; (quod utique non ex legis sanctione, sed ex religionis fervore præceperat) quid de nostri temporis hominibus æstimandum est, quibus omnipotens Deus & generalis Ecclesia sub nomine patris ac matris præcipere non desinit, nisi ut eorum comparatione objurgemur, sicut & lu-

Hier. 35.

Hier. 35.

daicus populus, Domino dicente: *Prevaluerunt sermones Jonadab sermonibus meis, & cetera?* E contrario autem credendum est quòd in regimine Prælatus quilibet, sine damno inobedienciæ, præcipiens, contemni non potest; sicut apertissimè apparet in gestis Saulis. Nam cum filius ejus Ionathas, fide ac virtute protectoris armatus, perrexisset ad stationem Philistinorum, castraque eorum turbarentur; Videns ille cum sociis insecutus est inimicos, persequens atque prosternens; cernensque quòd res prosperè cederet, contestatus est populum, dicens: *Maledictus qui comederit panem hodie, donec ulciscar de inimicis meis.* quod ignorans Ionathas, sumpto melle gustavit paululum. quam ob causam Dominus indignatus est, ita ut respondere nollet quod populus agere deberet; ac nisi eum transacta bona eripuissent, sorte deprehensus absq; retractatione moreretur. Quia in re cum omni timore considerandum est, quòd eum ignorantia excusare non potuerit, nec tantæ fidei virtus indignationem divinam averterit, quousque ad horam moriendi ventum est. ubi adhuc mirari possemus, nisi aliqui viderent, quòd mel comedit, non panem. Verùm quia, more sacri eloquij, in pane, quicquid comedi potest, accipitur; pensandum est quàm attentè Dominus custodiri velit quicquid non inreligiosè Prælatus quisque præceperit, cum Saulis jussa à nesciente transgressa, sine aliqua vindicta transire non passus sit. Quis est hodie qui se culpæ obnoxium esse crederet, si præipientis injuncta non audiret? Et tamen ex interna regula judiciorum Dei videmus

1. Reg. 14.

peccata subtiliùs & acerbis inquiri, quàm nos præcavere aut formidare valeamus.

XXIII. Hæc dicta sint, ut prudentiùs offeratur occasio diligentius considerandi, si tam fructuosè unus auditur à multis tam noxius omnibus, unus inobediens efficitur inscius, quantò merito retributionis boni vel mali obediens, aut contemptor efficitur consonanter præcipientibus plurimis; maximè cum non solum Apostolis, sed omnibus his qui docendi ministerium in Ecclesia sortiuntur, dixisse Dominus intelligatur: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit.* Illud quoque Ananix & Saphiræ factum occultum, tam sublimiter inventum, tam atrociter vindicatum, quis dignè exaggerare prævaleat, vnde contractum est tam immane crimen, ut tentasse Spiritum sanctum & mentiti Deo conuicti sint, cum tantum de pretio agri, quod adhuc in illorum erat potestate, servare sibi maluisse referantur? Certè necdum fuerat ante pedes Apostolorum positum, necdum in communionem fraternitatis redactum. Qua severitate judicaretur, si qui de oculis apostolicis & omni Ecclesiæ jam oblatis aliquid præsumpsisset, si sic judicatus est qui præsumpsit ex his quæ adhuc erant offerenda? Si cuicumque homini de rebus humanis furatus aliquid fuisset, præcepto legis dupli aut quadrupli restitutione multaretur. Quia verò de sacris rebus, sanctis prædicatoribus sanctisque pauperibus deputatis, vel potiùs deputandis, fraudavit, morte multatus est, quam mortem non intulit gladius, non exercuerunt officium manus, sed sacri sermonis virtus infligit.

Luc. 10.

Act. 5.

Sic fraus prima in Ecclesia de rebus ecclesiasticis perpetrata punita est. Tali pœnitentia damnatus Adam in Paradiso, veritum contingendo morti obnoxius, & habitatione Paradisi indignus effectus est. Ananias cum uxore sua fraudem in Ecclesia faciendo, & societate ecclesiastica & habitatione mundana privatus est. Dixerat Dominus: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Hinc perfectionem arripientes, & vendentes omnia quæ habebant; rerum suarum pretia non aliis pauperibus quàm sanctis credentibus distribuabant, maximèque prædicatoribus sanctis distribuenda pauperibus offerebant. Tales enim pauperes in verbis Domini intellexerant. Sic & beatus Paulus, cùm dextras sibi & Barnabæ ceteri darent, ut illi in Circumcisione, ipsi verò in Gentibus evangelizarent, testatur se etiam hujus quoque ministerij curam suscepisse, dicens: *Tantum ut pauperum memores essemus.*

XXIV. His ergo sacri canones concordantes, res ecclesiasticas, res etiam pauperum esse voluerunt. Nam & Dominus ordinavit ut hi qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant. Ex his itaque inter fideles cœptus est sacratissimus & laudabilis usus, ut Ecclesiæ ditarentur: quatenus ipsa Ecclesia de suo pascat prædicatores suos, & choros ministrorum, turbæque pauperum, ac multitudinem confluentium peregrinorum. Erga quas res quanta reverentia, quantaque fides, & custodia adhibenda sit, demonstravit voluntas Dei per multitudinem miraculorum quæ gesta sunt in universo mundo per singulas regiones, loca, atque Ecclesias;

Genes. 3.

Act. 5.

Matth. 19.

Gal. 2.

1. Cor. 9.

cum jam non unus Ananias cum Saphira uxore propter fraudem in rebus sacris perpetrata morte multati sunt, sed innumerabiles & penè mille alij, qui infirmitate percussi, dæmonibus vexati, cœcitate damnati. de quibus si ea quæ scripta sunt, studiosus aliquis in unum congregare voluisset, aut valuisset, enormia volumina confecisset. Quanto magis ea quæ facta sunt, & divulgata, ac tradita, nec tamen scripta, eo quòd fuerint nimia?

XXV. Hæc idcirco dicimus, non quod divinam percussionem omnibus temerantibus temporaliter comminemur; sed magis ut ad curam Dei earum custodiam atque diligentiam pertinere monstremus: qui tantis miraculis per tot tempora terruit improbos, non solùm incredulos, sed & credentes, ne facilè adversùs sacra loca, illicita auderent perpetrare; & ut eos saltem percussio tanquam bruta animalia cohiberet à præsumptione, quos ratio vel executio divinorum mandatorum nequicquam velut homines compescebat. Debuerant etenim nosse, utpote rationales à Deo conditi, quia si non licet concupiscere rem proximi, multò magis Domini.

Exod. 29.

XXVI. Nec hoc ita dictum sit, quasi charismatum divinorum largitio, vel remissio peccatorum, ac donum regni cœlestis non sint concupiscenda; quæ utique res domini sunt. Sed quoniam nobis de sacris rebus Ecclesiarum sermo est, secundùm illud nunc loquimur quod Dominus in Lege præcepit, dicens: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non do-*

Exod. 20.

num, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt. In quibus verbis summopere est considerandum, quia si contra quemlibet proximum, ob quamcunque rem, falsum existere vel adhibere testem non oportet; multò minùs licet contra Dominum, ob illius Ecclesiæ facultates ejus nomini consecratas simili quoque modo, si domus, aut ager, servus, aut ancilla, & cetera quæ sunt proximi, concupisci non debent; multò itaque magis ea quæ ad sustentationem pauperum Domino sunt tradita, non sunt concupiscenda.

XXVII. Apparet autem in hujuscemodi rebus multitudo miserationum Dei, qui grater ab homine dignatur recipere quæ ipse dedit. Hinc denique est quòd ei David fideliter confitetur dicens: *Tua sunt enim omnia; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Nequaquam igitur consecrata Deo concupisci vel auferri debent; quin potiùs tali mente pensari, atque ita inlibata & ab omni usu communi seposita custodiri ut ipse Dominus in Deuteronomio insinuat, ita dicens: *Loqueris in conspectu Domini Dei tui: Attuli quod sanctificatum est de domo mea, & dedi illud Levita, & advena, & pupillo, & vidua, sicut jussisti mihi. Non preterivi mandata tua, nec sum oblitus imperij. Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi in qualibet immunditia mea, nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia sicut pracepisti mihi. Respice de sanctuario tuo, & de excelso cælorum habitaculo, & benedic populo tuo, & terra, quam de-*

Deut. 26.

disti nobis. Tali itaque, ut dictum est, nobis cordis devotione primitivæ vel decimæ considerandæ sunt, tanta veneratione intactæ servandæ, & cum hujusmodi confessionis puritate Domino offerendæ; quatinus Dei de excelso cælorum respectus, & populi ac terræ benedictio, possint facilius promereri.

XXVIII. Huic confessioni à Domino injunctæ fidelibus illa quoque Apostoli sententia congruenter valet adjungi, qua fideli discipulo præcepit, dicens: *Si quis fidelis, vel si qua fidelis, habet viduas, subministret illis, & non gravetur Ecclesia, ut his quæ verè vidua sunt, sufficiat. Qui bene præsumt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non infranabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua.* In quibus verbis id præcipuè arbitrator considerandum; quia si vidua cujuslibet fidelis, ab illo est sustentanda, ne gravetur Ecclesia; multò magis aliunde subministrandum est canibus & cavallis, ceterisque tam hominum quàm animantium ministris, quæ vel ad delicias, vel ad pompas, turpèsque jocos, à divitibus possidentur. Et hoc ideo, ne Ecclesiam Dei non solum gravent, verùm etiam vastent, funditisque prædentur. Id namque nimis esse illicitum non hac sola sententia ostenditur, sed multifariè in toto Scripturæ divinæ corpore demonstratur: ubi non solum prævaricantium pœne, sed remunerationes fideliter tractantium res Domino consecratas, multis modis describuntur.

1. Timot. 5.

Deuter. 25.

1. Corinth. 9.

XXIX. Quicumque autem opus hoc lectione & consideratione dignum duxerit, noverit

omnino non hæc nos de solis laicis dicere, sed etiam de Episcopis, Abbatibus, sive quibuslibet Clericis, qui aliud faciunt de sæpeditis sacris rebus, quàm quod faciendum est, aut aliter eas quàm à Deo & sanctis patribus ac rectoribus constitutum est, tractant. De qua re non est necesse, ad multa dicendum, nobis plurimum laborare. Quoniam liquidò patet hominibus ratione utentibus, quanta ex his reprehensibiliter & minùs decenter agantur ab his etiam quos sacer ordo ad ecclesiasticum regimen admittit. Quibus profectò omni attentione pensanda & expavescenda esset illa sententia, qua ex eorum persona beatus Iob loquitur, dicens: *Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus descent; si fructus ejus comeditur absque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixit; pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.* In quibus verbis quamvis & alius inveniatur intellectus, pertinens ad murmurationem subditæ plebis, cum meritò conqueritur adversus pastorem ob negligentiam prædicationis, vel impedimenta exemplorum malorum, potest tamen & ad personam ecclesiasticæ familiæ non inconvenienter aptari: quam cum iniquè perversus pastor opprimit, & indignè rebus Deo sacratis abutitur, cumque statum & illicitos appetitus suos ac suorum ad jactantiam pompasque mendacij exornat, immo deturpat, non sola Ecclesia, cui ipse præest, sed & omnes qui morum illius fœditatem cognoscunt, ad murmurationem derogationemque contra ejusmodi rectorem excitantur. Hic talis, etiamsi prædicationis eroget pecuniam, ob car-

Iob. 31.

nales tamen libitus & indecentes actus non potest statutam evadere pœnam, quin pro delectationibus vitæ præsentis, æternarum pœnarum illi punctiones oriantur.

XXX. Nec tamen hæc sententia solos pravorum Episcopos, Presbyteros, vel Abbates percutit, & laicos indebitè ecclesiasticis rebus utentes securos relinquit. Quibus illud summo opere hoc loco pensandum est; quia si is quem utcunque ordo acceptus vel impensa prædicatio comitantur, propter lasciviam & turpis lucri appetitum malo suo easdem res in communes usus expendit, ille qui nec ministerium ecclesiasticum sortitur vel exsequitur, nec pecuniam verbi erogat, sed insuper quicquid ad pompam pertinet, sive lasciviam, quasi licentiùs prope rat, sacris rebus utitur, quantò majori malo suo convivia splendida de sacris rebus, quibus gementes & mœrentes in tribulatione paupertatis debuerant consolari, epulatur cum divitibus epulantibus, gaudens, ridensque, & opus Domini non recipiens, & quasi agens quæ Deo placeant jucundatur, satiat præterea & inebriat histriones, mimos, turpissimòsque & vanissimos jocularis, cum pauperes Ecclesiæ fame discruciatu intereant. Quam rem considerandam prudentibus offerimus, non autem exponendo aperimus; quoniam etsi dictum est divitibus, (*Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis quæ advenient vobis, divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum & argentum vestrum ærugina vit, & ærugo eorum testimonium erit vobis, & manducavit vestras carnes, sicut ignis; thesauri-*

Jacob. 5.

zatis in novissimis diebus. Et iterum : *Epulatis estis super terram, & in deliciis enutritis corda vestra.*) non tamen præceptum est eis ut epulis cotidianis vacarent, & preciosissimis induerentur vestibus, ne fortè vel eorum divitiæ putrefactæ remanerent, vel à tineis vestimenta comederentur; immo sicut pro avaritia, sic & pro epulis, & pro luxuriis, præsentis sententiæ comminatione feriuntur.

XXXI. Si autem hæc dicta sunt illis qui talia forsitan de propriis rebus agebant, multò magis quibusdam præsentis temporis divitibus dici potest: *Ululate in miseriis advenientibus; quoniam epulantibus vobis de rebus non vestris, & thesaurizantibus de his quæ ad sustentationem pauperum Ecclesiæ tradita sunt, ipsi pauperes & ecclesiastica familia fame cruciantur; & qui ex eis fraudatus à vobis est vel oppressus, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiit, qui dixit: Non negabis mercedem indigentis & pauperis; sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.* Et multa hujusmodi, quæ de hac re, & de omnibus quæ superiùs comprehensa sunt, in divinis libris dicuntur, nec ab ullo prorsùs hominum absque sui gravissimo damno negliguntur.

Exod. 22.

